

Motion till riksdagen 2007/08:Ub552

av Yvonne Andersson m.fl. (kd, m, c, fp)

Linköpings universitet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Linköpings universitet.

Motivering

I förra årets regeringsförklaring redovisades målen med svensk forskning: Sverige ska bli en stark forskningsnation, som ska stå sig väl i konkurrensen med internationella universitet och läroanstalter. Regeringen aviserade också att fakultetsanslagen till framstående forskningsmiljöer skulle öka. Gör regeringen också allvar av sina intentioner att konkurrensutsätta fakultetsanslagen inom landet kommer detta att gynna utvecklingen av svensk forskning. Skapar man därtill en koppling mellan finansieringen av grundutbildning och forskning vid svenska lärosäten är detta en alldeles utmärkt strategi för att stärka hela den svenska högskolans internationella konkurrenskraft.

Aktuell probleminventering för Linköpings universitet

Det allvarligaste finansiella problemet som Linköpings universitet lider av sedan flera år är den kraftiga obalansen mellan de olika statliga anslagen till grundutbildning visavi forskning. Nuvarande resurstilldelningssystem för grundläggande högskoleutbildning trädde i kraft den 1 juli 1993. Enligt detta tilldelas lärosätena resurser baserat på resultat i form av helårsstudenter och helårsprestationer med ett så kallat takbelopp som utgör den högsta ersättningen som lärosätet kan erhålla från staten. Men enligt riksdagens utredningstjänst (RUT dnr 2006:2211) redovisas inga principer för takbeloppets storlek, mer än att dessa "sätts i dialog mellan Utbildningsdepartementet och lärosätena". Det kan därför misstänkas att en mängd faktorer spelar en roll för

Fel! Okänt namn på

takbeloppens storlek, varav den viktigaste troligen är och förblir den historiska. I sig är detta problematiskt för det gynnar inte med nödvändighet en sund konkurrens mellan lärosätena om studenternas gunst. Det finns all anledning att dra slutsatsen att anslagen bestäms i en tämligen centraliserad och ogenomskinlig process. En sådan ordning tillhör inte ett demokratiskt samhälle.

Linköpings universitet redovisar i allt väsentligt en kontinuerligt högtstående grundutbildning avseende kvalitet med också mycket goda prestationer mätt med olika kvantitativa mått i gjorda utvärderingar tillsammans med Högskoleverket. Takbeloppen har också legat på ungefär samma nivå som Uppsala och Umeå universitet, men till skillnad från dessa i stort sett överskridits vid Linköpings universitet under en lång rad av år, vilket visar på en överproduktion i förhållande till finansieringen av grundutbildningen.

Tittar man sedan på anslagen för forskning och forskarutbildning blir bilden en annan. Trots en bland de högsta andelarna av externfinansiering för denna till grundutbildningen kopplade universitetsuppgift i en jämförelse mellan de sex stora universiteten, har Linköpings universitet ständigt haft den lägsta absoluta summan statliga medel anslagna för forskning och forskarutbildning. Detta till trots är även här såväl kvalitet som kvantitet för uppgiften mycket hög vid Linköping universitet, mätt som bland annat antalet disputationer per år och deras relativa kostnad ställd i relation till anslaget storlek.

Det akuta problem som nu uppstått för Linköpings universitet med den obalanserade situationen för anslagsfinansiering mellan grundutbildning och forskning kan hänföras till två huvudfaktorer som sammanhänger inbördes genom den typ av anslagsfinansiering som för tillfället gäller: 1) antalet sökande till universitetens grundutbildningar har minskat generellt i landet under senare år och 2) den som då har en hög kvot mellan storleken på anslagen för grundutbildning jämfört med forskning kommer att drabbas extra hårt av detta. Eftersom Linköpings universitet har den högsta kvoten mellan grundutbildningsanslag och forskning av alla våra stora lärosäten drabbas Linköpings universitet av den sämsta nettoutvecklingen för universitetets samlade finansiering. Mycket riktigt redovisade också Linköpings universitet för första gången 2006 ett underskott på 60 miljoner kronor för finansieringen av grundutbildningen, där man tidigare ständigt visat överskott. Prognosen ser tyvärr inte bättre ut för 2007, och då man inte fått "kompensation" för detta av staten med nuvarande finansieringssystem på anslagen för forskning och forskarutbildning riskerar det att bli en nedåtgående ekonomisk spiral för hela universitetet om inga åtgärder vidtas.

Motivering till förändringar i finansieringsmodellen för statliga universitetsanslag

Ekonomiskt självständiga universitet är själva kärnan i en fri och obunden forskning. Därför är det ett problem när lärosäten som Linköpings universitet får en "akut" obalans mellan anslagen till grundutbildning, som visar på ett underskott, och till forskning och forskarutbildning, som ligger lägst i landet,

Fel! Okänt namn på

trots att båda dessa samhörande universitetsuppdrag objektivt sett håller en mycket hög kvalitet vid universitetet. När utbildningsanslagen sviktar blir de orättvist låga fakultetsanslagen till forskning alltmer kännbara. Detta gäller särskilt i ett läge där allt fler externa finansiärer idag kräver motfinansiering av universiteten för att överhuvudtaget satsa resurser, oavsett om kvaliteten på forskningen och forskarutbildningen är hög. Detta medför att handlingsutrymmet för Linköpings universitet krymper mer än för andra lärosäten för tillfället, vilket i sin tur på sikt försämrar möjligheten att vara konkurrenskraftiga på lika villkor på den marknad för sund konkurrens som vi utgår från att regeringen kommer att föreslå i forskningspropositionen 2008.

Men innan detta har åstadkommits står det dock helt klart för oss att ett högkvalitativt lärosäte för utbildning och forskning som Linköpings universitet skulle vara betjänt av ett statligt finansieringssystem som bättre buffrade snabba och svårförutsägbara konjunktursvängningar inom universitetens olika ansvars- och uppdragsområden. Annars riskerar man att "kasta ut barnet med badvattnet", det vill säga försämma kvaliteten och konkurrenskraften när konjunkturen mellan utbildning och forskning svänger tillbaka igen. Vi har idag växande ungdomskullar och en mycket het arbetsmarknad samt en ny utbildningsstruktur på många universitet som ingen kan säga hur studenterna kommer att reagera på. Visserligen har Linköpings universitet i likhet med övriga lärosäten till viss del fått ökade medel för att upprätthålla och öka kvaliteten, men medlen räcker ändå inte till, bland annat på grund av löneuppräknings för lärarstaben och annan personal. Avtalen på arbetsmarknaden råder ju knappast det enskilda lärosätet över, och resurser måste tillföras som täcker parternas överenskommelser om inte tredje man, det vill säga studenterna, ska drabbas av lägre kvalitet i form av mindre undervisningstid. Därtill är universitetet fortfarande bundet att betala in 8 procent i högskolemoments. När utskottet förra riksdagsåret avlog en liknande motion som denna, var det med hänvisning bland annat till att högskolemomentsen skulle avskaffas. Det är viktigt att detta sker snarast. Konsekvenserna för Linköpings universitet blir annars att man får svårt att säkra kvaliteten i såväl grund- som forskarutbildningen och forskningen. Detta bör ges regeringen tillkänna.

Stockholm den 3 oktober 2007

Yvonne Andersson (kd)

Finn Bengtsson (m)

Gunnar Axén (m)

Karin Granbom (fp)

Andreas Norlén (m)

Staffan Danielsson (c)